

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 17.10.2008
COM(2008) 645 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Atmežošanas un meža degradācijas radīto problēmu risinājumi cīņai ar klimata
pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības izzušanu**

{SEC(2008) 2618}

{SEC(2008) 2619}

{SEC(2008) 2620}

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Atmežošanas un meža degradācijas radīto problēmu risinājumi cīņai ar klimata
pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības izzušanu**

(Dokuments attiecas uz EEZ)

SATURS

1.	KOPSAVILKUMS	3
2.	ATMEŽOŠANAS UN MEŽA DEGRADĀCIJAS PROBLĒMA	4
2.1.	Atmežošanas un meža degradācijas temps un apjoms	4
2.2.	Atmežošanas iemesli	4
2.3.	Atmežošanas ietekmes	5
3.	ATMEŽOŠANAS PROBLĒMU RISINĀŠANA	6
3.1.	Ierosinātais ES globālais mērķis	6
3.2.	Rīcības jomas	6
4.	ES POLITIKAS DEVUMS	7
4.1.	Pašreizējās politikas pilnveidošana	7
4.2.	Mērogs, finansējuma avoti un mehānismi atmežošanas problēmas risināšanai	9
5.	ATMEŽOŠANA UNFCCC KONTEKSTĀ	11
5.1.	Īstermiņa pasākumi Pasaules meža oglekļa mehānisma izveidošana	11
5.2.	Ilgtermiņa perspektīva — atmežošanas eksperimentāla iekļaušana oglekļa tirgos ...	12
6.	SAGATAVOŠANAS DARBĪBAS	13

1. KOPSAVILKUMS

Meži aizņem aptuveni 30 % pasaules sauszemes platības un dod daudz ekonomisko un sociālo labumu. Meži dod būtisku labumu videi saistībā ar bioloģisko daudzveidību un klimata pārmaiņām. Tropiskie meži ir viens no vissvarīgākajiem biotopiem bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un nodrošina nozīmīgus ekosistēmu pakalpojumus, piemēram, ūdens attīrīšanu un erozijas aizkavēšanu. 1,6 miljardi cilvēku iztīka kaut kādā mērā balstās uz mežu resursiem, un 60 miljonu pamatiedzīvotāju izdzīvošana tieši atkarīga no mežiem. Meži uzkrāj arī ievērojamu daudzumu CO₂, tādējādi aizkavējot siltumnīcefekta gāzu koncentrācijas paaugstināšanos atmosfērā.

Mežus apdraud arī atmežošana un degradācija. Pēc *FAO* datiem katru gadu tiek zaudēti aptuveni 13 miljoni hektāru mežu. Atmežošana izraisa aptuveni 20 % no globālajām oglekļa dioksīda (CO₂) emisijām (*IPCC, 2007.*) — vairāk nekā ES kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas. Atmežošanas izraisīto emisiju samazināšana ir būtiska, lai sasniegtu mūsu mērķi samazināt globālo sasilšanu līdz 2 grādiem pēc Celsija. Tas ir arī rentabls veids, kā cīnīties pret klimata pārmaiņām. Mežu aizsardzība dos arī papildus labumu bioloģiskajai daudzveidībai, kā arī nabadzīgo cilvēku iztikai.

Šis ir īstais laiks izšķirīgai rīcībai. ES ierosināto pasākumu pamatā ir mērķis apturēt globālo mežainuma zudumu vēlākais līdz 2030. gadam un līdz 2020. gadam samazināt tropu mežu izciršanas tempus par vismaz 50 % salīdzinājumā ar pašreizējo tempu.

Atmežošana ir galvenā tēma ANO sarunās par klimatu (Bali rīcības plāns)¹). Ceļš uz nolīgumu par klimata pārmaiņām Kopenhāgenā dod lielisku iespēju atmežošanas problēmu risināšanā. ES jāpievērš uzmanība aicinājumam rīkoties. Ierosinājumiem, kuri ir iekļauti šajā paziņojumā, jābūt ES nostājas pamatā gaidāmajā ANO Klimata konferencē Poznaņā.

2009. gada sākumā Komisija laidīs klajā Paziņojumu par ES pilnvarām Kopenhāgenas sarunās. Saskaņā ar 2008. gada jūnija ES augstākā līmeņa sanāksmes secinājumiem tas ietvers visaptverošu stratēģiju, lai palielinātu līdzekļu apjomu cīņai pret klimata pārmaiņām, ieskaitot cīņu pret atmežošanu. Lai panāktu labus rezultātus Kopenhāgenā, ES jāapvieno centieni un līdzekļi, lai ieņemtu vienotu nostāju un iegūtu partnervalstu atbalstu.

Lai cīnītos pret atmežošanu, ir jāpastiprina vairāki ES politikas virzieni. Turklāt pašreizējo klimata pārmaiņu sarunu kontekstā ir ierosināti divi konkrēti un vērienīgi priekšlikumi:

(i) izveidot jaunu instrumentu — Pasaules meža oglekļa mehānismu —, lai radītu ievērojamus finanšu resursus cīņai ar atmežošanu un meža degradāciju; (ii) izmēģināt atmežošanas iekļaušanu oglekļa tirgos.

Šis paziņojums nav paredzēts precīzu atbilžu sniegšanai uz daudzajiem ar atmežošanu saistītajiem jautājumiem. Tā mērķis ir drīzāk parādīt galvenās ES atbildes nostādnēs, aicināt ieinteresētās personas sniegt nopietnu ieguldījumu un uzsākt virkni sākotnējo darbību, kuras kļūtu par pamatu dzīvotspējīgai globālai atbildei uz atmežošanu.

¹ http://unfccc.int/files/meetings/cop_13/application/pdf/cp_bali_action.pdf

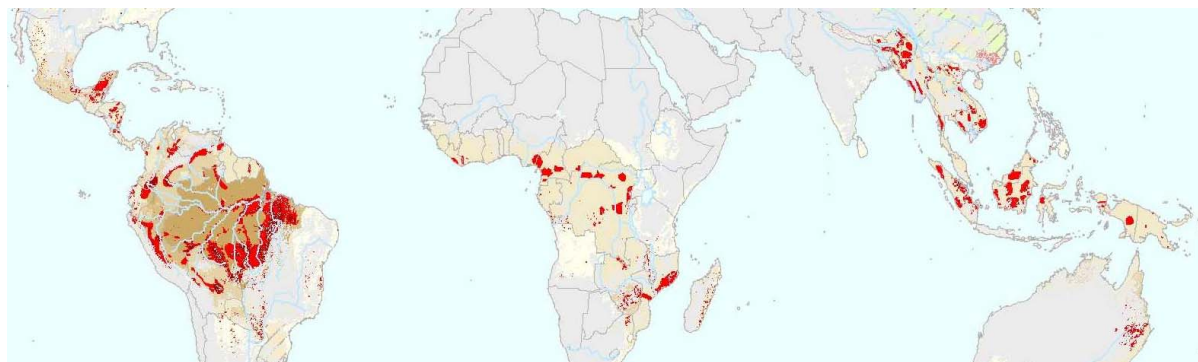
2. ATMEŽOŠANAS UN MEŽA DEGRADĀCIJAS PROBLĒMA

2.1. Atmežošanas un meža degradācijas temps un apjoms

Pasaule ir zaudējusi vairāk nekā 3 % no kopējā mežainuma laika posmā no 1990. līdz 2005. gadam. Ikgadējais zaudējums ir 13 miljoni hektāru (*FAO*, 2005.) — teritorija, kuras lielums ir aptuveni vienāds ar Grieķijas teritoriju. Aptuveni 96 % no nesen notikušās atmežošanas noritējusi tropu reģionos (1. att.), un 10 valstīs tika reģistrēts vislielākais faktiskais mežainuma zaudējums laika posmā no 2000. līdz 2005. gadam.² (*FAO*, 2007.). Šajā pašā periodā kopējais mežainuma apjoms ir palielinājies citos reģionos, ieskaitot ES, Japānu un Ķīnu, bet Indijā tas ir saglabājies relatīvi nemainīgā līmenī. Tā kā tropu meži ietekmē visas pasaules klimatu un tajos ir lielas bioloģiskās daudzveidības vērtības³, pasākumos tiem jāvelta galvenā vērība.

Ar iepriekšējo saistīts jautājums ir tropu mežu degradācija, kas lielā mērā ietekmē klimatu un bioloģisko daudzveidību. Meža degradācija izpaužas dažādos veidos, to ir grūti definēt⁴ un ne vienmēr to var precīzi izmērīt. Lai gan šo problēmu nevar risināt ar tādiem pašiem līdzekļiem kā atmežošanu, tā ir jārisina, lai jebkura stratēģiska pieeja mežiem būtu saskaņota un visaptveroša.

1. attēls: Pasaules reģioni, kuros notiek atmežošana. Sarkanā krāsā iezīmētajos reģionos notiek visaktīvākā atmežošana (Avots: *MEA*, 2005.)

2.2. Atmežošanas iemesli

Atmežošanas veicinošie faktori ir dažādi, sarežģīti un darbojas dažādās kombinācijās dažādās ģeogrāfiskajās vietās.⁵ Vissvarīgākais meža iznīcināšanas tiešais iemesls parasti ir zemes izmantošanas veida maiņa. Alternatīvi un ienesīgi tādas zemes izmantošanas veidi, kam ir augsta tirgus vērtība, piemēram, preču iegūšana, arī stimulē atmežošanu. Daudzos gadījumos arī infrastruktūras attīstība var stimulēt atmežošanu. Vissvarīgākais pamatiemesls ir neefektīva pārvalde saistībā ar vāji realizētu zemes izmantošanas politiku un nenoteiktiem

² Brazīlija, Indonēzija, Sudāna, Mjanma, Zambija, Tanzānijas Savienotā Republika, Nigērija, Kongo Demokrātiskā Republika, Zimbabve, Venecuēla.

³ Aptuveni puse no pasaules augu un dzīvnieku sugām ir atrodamas tropu mežos, un daudzām no tām draud izmiršana.

⁴ FAO to definē kā „meža sniegto vispārējo labumu, kas ietver oglekli, koksni, bioloģisko daudzveidību un citas preces un pakalpojumus, ilgtermiņa samazināšanos”

⁵ Vairāk informācijas var saņemt Ietekmes novērtējumā

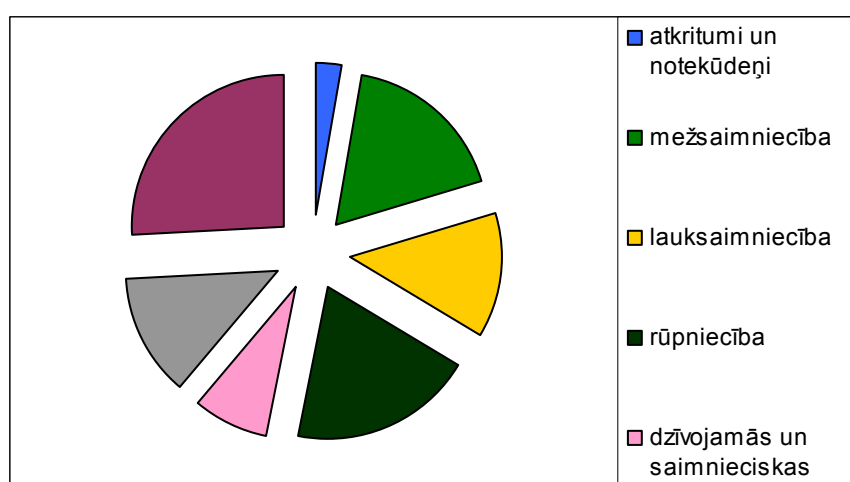
īpašumtiesību režīmiem. Lai jēlkāda globāla pieeja būtu efektīva, tai ir tieši jāpievēršas šiem atmežošanu veicinošiem faktoriem.

2.3. Atmežošanas ietekmes

Atmežošanai ir daudzveidīga negatīva ietekme uz ekonomiku, vidi un sociālo sfēru, bet īpaši uz klimatu, bioloģisko daudzveidību un nabadzību⁶.

Atmežošana rada aptuveni 20 % no kopējā CO₂ emisiju apjoma (aptuveni 5,8 Gt – skatīt 2. att.)⁷. Papildus tam, ka CO₂ izdalās no kokiem biomasas sadalīšanās un degšanas procesā, emisijas rodas arī no augsnes, piemēram, dziļo kūdras slāņu degšanas rezultātā atmežotajos apgabalos. Cita ietekme uz klimatu ietver izmaiņas zemes virsas atstarotās enerģijas daudzumā un sarežģītajā mežu mijiedarbībā ar atmosfēras ķīmiju un hidroloģiju.

2. attēls: SEG emisijas pa nozarēm 2004. gadā. Mežsaimniecības dati ietver atmežošanas izraisītās CO₂ emisijas; virszemes biomasas sadalīšanos pēc mežizstrādes un atmežošanas; kūdras degšanu un nosusināto kūdras slāņu trūdēšanu (IPCC 2007.)

Atmežošana ir arī viens no lielākajiem *bioloģiskās daudzveidības izžušanu veicinošiem faktoriem*. Tropu mežos mīt aptuveni puse no visām sauszemes sugām, un tiem ir sevišķi svarīga loma biosfēras funkcionēšanā. Turpmākas atmežošanas rezultāts būs ievērojams bioloģiskās daudzveidības zudums, ieskaitot sugu izmiršanu un ar to saistīto preču un pakalpojumu zudumu (Sukhdev *et al.* 2008.). Bez atbilstošu pasākumu veikšanas ar mežu saistīto preču un pakalpojumu zaudētā vērtība laika posmā līdz 2050. gadam tiek lēsta 5 % no pasaules IKP (COPI, 2008.).

Visbeidzot, atmežošana likvidē dabisko aizsardzību, ko meži nodrošina pret vētrām, plūdiem un ekstremālām laika apstākļu svārstībām. Tai var būt arī negatīva sociāla ietekme uz nabadzību, ne tikai tāpēc, ka daudzu pasaules nabadzīgo iedzīvotāju iztika ir atkarīga no meža, bet arī tāpēc, ka meži nodrošina daudzus ekosistēmu pakalpojumus. Nozīmīga ir arī atmežošanas negatīvā ietekme uz cilvēka veselību, ko veicina paaugstināts gaisa piesārņojums, kā arī kukaiņu pārnēsāto slimību, piemēram, malārijas, izplatība.

⁶ Salīdz., 4. zemsvītras piezīme

⁷ IPCC aprēķini 1990. gadiem

3. ATMEŽOŠANAS PROBLĒMU RISINĀŠANA

3.1. Ierosinātais ES globālais mērķis

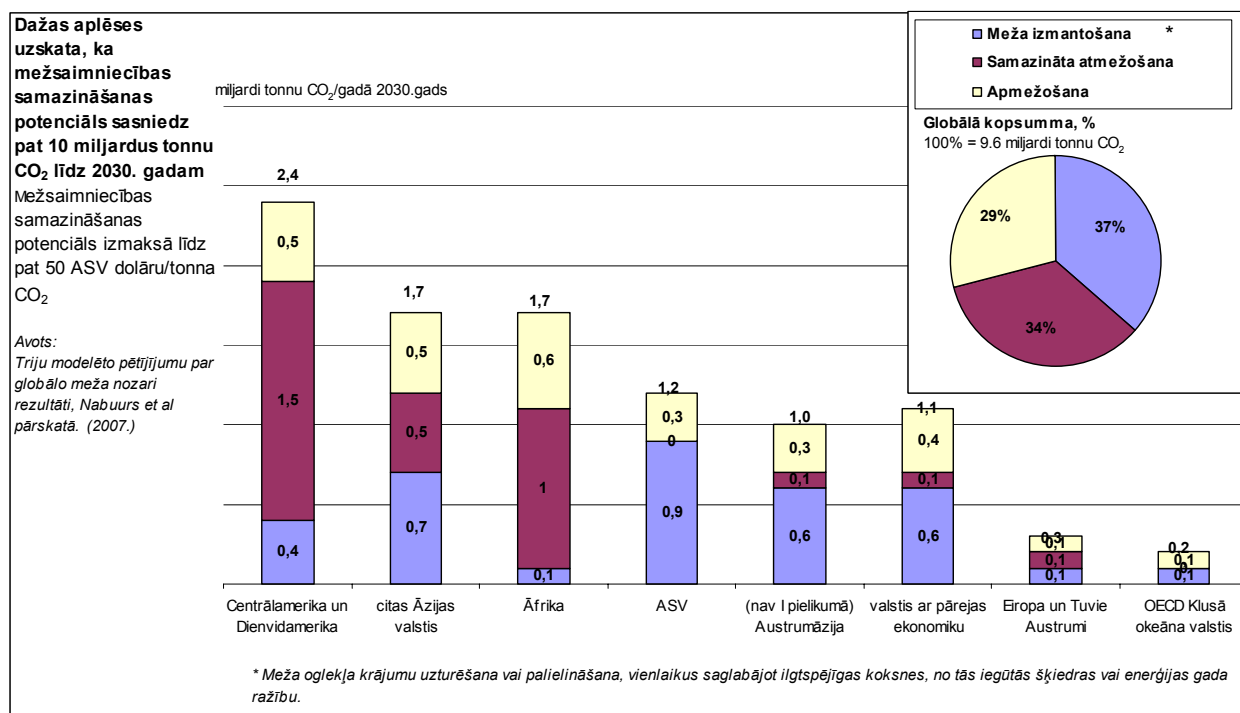
Lai sasniegtu ES izvirzīto mērķi — klimata pārmaiņu ierobežošanu līdz 2° pēc Celsija virs pirmsrūpniecības līmeņa, būs nepieciešams līdz 2050. gadam samazināt globālās emisijas vismaz par 50 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni. Šī samazināšana nebūs iespējama, ja netiks uzsākta būtiska darbība cīņā pret atmežošanu.

Ir ierosināts, ka UNFCCC sarunās par nākotnes klimata programmu ES mērķis ir apturēt globālo mežainuma zudumu vēlākais līdz 2030. gadam un līdz 2020. gadam samazināt tropu mežu izciršanas tempus par vismaz 50 % salīdzinājumā ar pašreizējo tempu. Šo mērķi mēģinās sasniegt UNFCCC sarunās, un ir cerības sagaidīt būtisku pozitīvu ietekmi uz klimata pārmaiņām un bioloģisko daudzveidību līdz 2020. gadam.

3.2. Rīcības jomas

3. att. redzams, cik ievērojams ir šo pasākumu emisiju samazināšanas potenciāls līdz 2030. gadam dažādos pasaules reģionos, ja oglekļa tirgus cena nepārsniedz EUR 40 par tonnu CO₂:

3. attēls: Ar meža nozari saistīts siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas potenciāls dažādos pasaules reģionos.

ES ir jāuzņemas vadoša loma, veidojot globālo politiku saistībā ar atmežošanu. Kopienai un dalībvalstīm jādabojas kopā, lai apvienotu resursus un nodrošinātu to, ka šīs darbības viena otru papildina. Cīņai pret atmežošanu jārīsinās vairākās jomās.

Pirmkārt, pārvaldes un iestāžu nostiprināšana vietējā un valsts līmenī ir efektīvas politikas priekšnoteikums.

Otrkārt, ir skaidri jāatzīst, ka viens no galvenajiem atmežošanu veicinošiem faktoriem ir ekonomika. Mežus iznīcina, jo īstermiņa skatījumā ir rentablāk izmantot zemi citām vajadzībām, nevis atstāt uz tās mežus. Efektīvai politikai ir jākompensē mežu sniegto pakalpojumu vērtība.

Treškārt, visaptveroša atmežošanas politika nevar ignorēt *pieprasījuma aspektu* un un patērētāju atbildību. Noteiktus ES iekšpolitikas un ārpolitikas virzienus var izmantot, lai sasniegtu vispārējo mērķi.

Ceturtkārt, tā kā atmežošana ir globāla problēma, kas prasa globālu risinājumu, un mērķis ir CO₂ emisiju stabilizācija pieņemamā līmenī un bioloģiskās daudzveidības izzušanas apturēšana, starptautiskās sarunas par klimata pārmaiņām sagādā unikālu iespēju pievērsties arī atmežošanas tēmai. ANO Konvencijas par bioloģisko daudzveidību darba grupām jāiestrādā bioloģiskās daudzveidības apsvērumi šajās sarunās⁸.

Piektkārt, lai politiku pienācīgi veidotu un ieviestu, tai jābūt balstītai uz *augstas kvalitātes informāciju*. Pašreizējās meža monitoringa un novērtējuma programmas nav ne pilnīgas, ne integrētas. Ir nepieciešama visaptverošāka, zinātniska pieeja, lai virzītu politikas lēmumus un pārraudzītu to īstenošanu.

4. ES POLITIKAS DEVUMS

4.1. Pašreizējās politikas pilnveidošana

Ar mežniecību saistītās politikas neaprobežojas tikai ar meža nozari. Daudziem ES iekšējās un ārējās politikas virzieniem ir netieši ietekmē atmežošanu, dažreiz veicinot pārlietu ekspluatāciju vai izmaiņas zemes izmantošanā, kas tieši ietekme atmežošanu. Dažādas nozares un politikas – kā piemēram, tirdzniecība, enerģētika, lauksaimniecība, pārtikas drošība un sadarbība attīstības jomā var ieņemt nozīmīgu vietu (lomu), lai palīdzētu saglabāt pasaules mežus.

4.1.1. ES politikas virzieni, lai veicinātu ilgtspējīgi iegūtas koksnes un koksnes produktu ražošanu

ES ir lielākais koksnes un koksnes produktu patērētājs pasaulē. 2005. gadā ES tirgū importēja 83 miljonus m³ koksnes un koksnes produktu⁹. Tiek lēsts, ka nelikumīgi iegūtas koksnes un koksnes produktu¹⁰ imports ir 16 miljoni m³, kas ir vairāk nekā 19 % no kopējā importa no visām valstīm¹¹.

ES var veicināt ilgtspējīgu meža izmantošanu dažādos veidos.

- a) Izmantot Eiropas Savienības *FLEGT* (Meža tiesību aktu ieviešana, pārvaldība un tirdzniecības) rīcības plānu, kura centrā ir Brīvprātīgo partnerattiecību nolīgumu

⁸ UNCBD COP 9 izveidoja *Ad Hoc* tehnisko ekspertu grupu (AHTEG) ar bioloģisko daudzveidību un klimata pārmaiņām saistīto jautājumu risināšanai, lai sniegtu ar bioloģisko daudzveidību saistīto informāciju UNFCCC procesiem.

⁹ izņemot celulozi un papīru

¹⁰ Visi koka produkti, izņemot celulozi un papīru.

¹¹ Ieskaitot importu no ne- tropu valstīm . COMTRADE, 2007.; Turner et al., 2007..

noslēgšana (VPA) ar koksni ražojošām valstīm. Tas nodrošinās, ka eksports no šīm valstīm ir atbilstīgi licencēts, kas apliecina, ka koksne ir iegūta likumīgā ceļā. BPN izveido arī sistēmu, lai risinātu ar pārvaldi un tiesību aktu izpildi saistītās problēmas, kuras bieži ir arī atmežošanas un meža degradācijas problēmu pamatā. Ir konstatēta spēcīga sinerģija starp *FLEGT* un cīņu pret atmežošanu.

- b) Cits pasākums (saskaņā ar *FLEGT* Rīcības plānu) ir regula, kas iekļauj pienākumu Eiropas Savienības uzņēmējiem samazināt nelegāli iegūtas koksnes un koksnes produktu iekļūšanu piegādes ķēdē. Komisija ir ierosinājusi regulu, lai sasniegtu šo mērķi.
- c) Samazināt atmežošanas radītās emisijas ir arī viena no Pasaules klimata pārmaiņu alianses prioritātēm, ko izvirza ES un kas vērsta uz nabadzīgajām jaunattīstības valstīm. Tā dod pamatu politikas dialogam un labas prakses apmaiņai, par to kā risināt apvienoto nabadzības un atmežošanas problēmu. Tā darbojas kā atbalsts starptautiskajām sarunām par klimata pārmaiņu apkarošanu pēc 2012. gada Klimata pārmaiņu nolīgumu.
- d) Arī turpmāk piedalīties starptautiskajos forumos, kā Starptautiskā tropu kokmateriālu organizācija, Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES) un ANO Mežu forums (UNFF), un turpinot izskatīt 2015. gada UNFF pārskatu Juridiski nesaistošs instruments par mežiem (NLBI).
- e) Izmantot videi draudzīga publiskā iepirkuma (GPP) politiku, saskaņā ar kuru valsts un pašvaldību iestādes Eiropā Savienībā var veicināt pieprasījumu pēc ilgtspējīgas un likumīgā ceļā iegūtas koksnes.
- f) Veicināt tādu instrumentu izmantošanu kā ekomarķējums un veicināt meža sertifikācijas shēmu izmantošanu, kā arī privātā sektora iepirkumu, kas dod priekšroku ilgtspējīgai koksnei; un
- g) Izstrādāt ilgtspējības kritērijus koksnei un pārējai biomasai, ko izmanto atjaunojamās enerģijas ražošanā.
- h) Tādām Eiropas iniciatīvām kā Globālais monitorings par vidi un drošību (*GMES*)¹² un Tropu ekosistēmu vides novērošana ar satelītiem (*TREES*) var būt nozīmīga loma zemes izmantošanas izmaiņu un atmežošanas tendenču monitoringā.

4.1.2. ES politika attiecībā uz ne koksnes produktiem

Pastāv saikne starp pieprasījumu pēc lauksaimniecības precēm un spiedienu uz zemes izmantošanu. Ir vērojama arī spriedze starp nepieciešamību palielināt pārtikas ražošanu un vajadzību apturēt atmežošanu. Būtu vēlams palielināt lauksaimniecisko ražošanu bez turpmākas atmežošanas. Tāpēc ir nepieciešams būtisks ieguldījums, lai palielinātu pašreizējās lauksaimniecības zemes ražību. Būtu jāpastiprina zinātniskās pētniecības intensitāte lauksaimniecības jomā, lai veicinātu ilgtspējīgu lauksaimniecības produktivitātes pieaugumu jaunattīstības valstīs.

¹²

Tagadējais nosaukums Kopernikus, http://ec.europa.eu/kopernikus/index_en.htm

Biodegvielas izstrādei ir jābūt ilgtspējīgai, tāpēc ir nepieciešama piesardzība, lai nodrošinātu, ka iekšzemes ražošanas un importa turpmāka attīstība neapdraud centienus aizsargāt mežus vai plašākas bioloģiskās daudzveidības prioritātes. Lai to sasniegtu, tiek izstrādāti atbilstīgi kritēriji ES līmenī.¹³

ANO Bioloģiskās daudzveidības konvencijas struktūras pēc pēdējās Pušu konferences Bonnā (*COP 9.*) sākušas gatavot ieteikumus par biodegvielu ilgtspējības aspektiem, kas saistīti ar bioloģisko daudzveidību, un tie varētu palīdzēt panākt starptautisko vienprātību šajā jautājumā. Komisijai būs nozīmīga loma turpmākajā procesā, lai panāktu sekmīga iznākuma nodrošināšanu.

Vispārīgākā nozīmē par politikas saskaņotību Komisija apņemas:

- novērtēt nākotnes ES un starptautiskās politikas iniciatīvu ietekmi uz atmežošanu, ieskaitot tās iniciatīvas, kuras nav tieši saistītas ar mežiem un koksni/koksnes produktiem;
- nākamajos pārskatos un ietekmes novērtējumos par tirdzniecības un lauksaimniecības politikas nolīgumiem arī turpmāk iekļaut īpašu analīzi par šo nolīgumu iespējamo ietekmi uz atmežošanu;
- izvērtēt ietekmi uz vidi saistībā ar valstu stratēģijas dokumentiem, kuri veidoti, lai virzītu attīstības palīdzības politiku;
- izpētīt, kāda ietekme ir importētās pārtikas un nepārtikas izstrādājumu (piemēram, gaļas, sojas pupiņu, palmu eļļas, metāla rūdas) patēriņam ES, kas varētu veicināt atmežošanu. Rezultātā varētu apsvērt tādas politikas iespējas, kas samazinātu šo ietekmi.
- uzlabot lauksaimniecības produktivitāti, īpaši pastiprinot pētniecību, lai uzlabotu jaunattīstības valstu lauksaimniecības ražību un ilgtspēju; Komisija ir nolēmusi no 2008. gada dubultot atbalsta apmērus, ko tā sniedz starptautiskās lauksaimniecības izpētei līdz vidēji apjomam 63 miljoniem eiro ik gadu nākamo trīs gadu periodā;
- turpināt pārskata procesu, kas aizsākās ar pirmā pārskata par Attīstības politikas saskaņotību¹⁴ pieņemšanu, kas ir nozīmīgi, lai palīdzētu ES atbalstīt jaunattīstības valstis to centienos sasniegt Tūkstošgades attīstības mērķus.

4.2. Mērogs, finansējuma avoti un mehānismi atmežošanas problēmas risināšanai

Lai sekmīgi cīnītos ar atmežošanu, būs vajadzīgs liels papildu finansējums, kas sniegtu nepieciešamo atbalstu jaunattīstības valstu rīcībspējas palielināšanai un stimulētu pretdarbošanos atmežošanu veicinošiem faktoriem.

Meža aizsardzības izmaksu analīzē, kas iekļauta šim paziņojumam pievienotajā ietekmes novērtējumā, ir secināts, ka, lai līdz 2020. gadam samazinātu atmežošanu uz pusi, vajadzētu aptuveni 15 līdz 25 miljardus eiro gadā¹⁵.

¹³ COM(2008)19.

¹⁴ Komisijas dienestu darba dokuments SEC(2008.) 434.

¹⁵ Ietekmes novērtējuma 5.2.2. punkts

Jāveic turpmākais darbs, lai skaitliski noteiktu finansiālās vajadzības, bet ir skaidrs, ka attīstītajām valstīm būs jāpiešķir ievērojami līdzekļi jaunattīstības valstīm, lai palīdzētu tām cīnīties ar atmežošanu atbilstīgi gaidāmajiem starptautiskajiem noteikumiem par klimatu. Šis finansējums papildinās jaunattīstības valstu finansiālos un cita veida centienus, un tā izcelsmei jābūt gan no publiskajiem, gan privātajiem avotiem. Finansēšanas mehānismi būs efektīvi tikai tad, ja:

- jaunattīstības valstis vispirms tiks apgādātas ar finansiālu un tehnisku atbalstu to rīcībasprājas palielināšanai;
- tiek veikts darbs, lai atrisinātu atlikušās tehniskās problēmas (piemēram, monitorings un verifikācija);
- izpildes rezultātus var novērtēt un apbalvot, pamatojoties uz iepriekš pieņemtiem atsaucēs rādītājiem; un
- balstīties uz pašreizējo un pārbaudīto atbalsta sniegšanas praksi un ievērot pareizas finanšu vadības principus.

ES mērogā no 2013. līdz 2020. gadam būs nepieciešams pienācīgs finansējums cīņā pret atmežošanu, galvenokārt atbalsta formā jaunattīstības valstīm, lai palēninātu, stabilizētu un pavērstu atpakaļ atmežošanu un meža degradāciju.

Finansējuma kopējais apjoms būs atkarīgs no jaunattīstības valstu veikto mazināšanas pasākumu līmeņa.

- Mežsaimniecības kredītu atzīšana ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS) šobrīd nav reāla. Atmežošanas izraisīto emisiju apjoms ir aptuveni trīs reizes lielāks nekā to emisiju apjoms, kas ietvertas ES ETS. Tā kā ES ETS ir pagaidām vienīgā galvenā funkcionējošā tirdzniecības sistēma pasaulē, ja uzņēmumiem atļaus iegādāties atmežošanas kredītus¹⁶, no kuriem līdz šim izvairījās, varētu rasties nopietna nelīdzsvarotība starp piedāvājumu un pieprasījumu sistēmā. Neatrisināti ir arī ar monitoringu, ziņošanu, verifikāciju un atbildību saistītie jautājumi. Mežsaimniecības kredīti ir īslaicīgi, un tie pēc noteikta laika perioda ir jāaizstāj. Tas nozīmē, ka, ja uzņēmums izbeidz savu darbību, kādam būtu jāuzņemas šī atbildība, lai garantētu vides integritāti.

Šo iemeslu dēļ ES būtu jāapsver mežsaimniecības kredītu atzīšana, lai panāktu ES ETS noteikumu ievērošanu, tikai kā papildus instrumentu, kas izmantojams krietni vēlāk, t.i., pēc 2020. gada, ar nosacījumu ka ir izpildīti konkrēti nosacījumi (īpaši piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvars un atbildība). Turklāt, kad būs izveidotas un savstarpēji sasaistītas citas emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas, tādējādi radot paaugstinātu pieprasījumu pēc emisiju samazinājumiem, mežsaimniecības kredītu lietošana var kļūt lietderīga, lai finansētu mežu aizsardzību.

- Tomēr lielākais ES finansējuma avots varētu būt ieņēmumi no emisiju kvotu izsolēm ES ETS sistēmā. Saskaņā ar 2008. gada janvārī ierosinātajiem grozījumiem ETS direktīvā¹⁷, vismaz 20 % no izsoles ieņēmumiem jāizmanto ar klimatu saistīto mērķu

¹⁶ „atliktie atmežošanas kredīti” definīcija turpmāk tiks aizvietota ar „atmežošanas kredīti”.

¹⁷ COM(2008)16.

sasniegšanā, ieskaitot cīņu pret atmežošanu. Nesen Eiropas Parlaments un Padome apstiprināja, ka ieņēmumus no kvotu izsolēm aviācijas nozarē var izmantot emisiju samazināšanai, tostarp atmežošanas novēršanai.

Tiek lēsts, ka līdz 2020. gadam kvotu izsoles ieņēmumi ES dalībvalstīs varētu veidot ikgadējos ieņēmumus 30–50 miljardu eiro apmērā. Ja 5% no izsoļu ieņēmumiem tiktu atvēlēti globālajai cīņai pret atmežošanu, 2020. gadā varētu tikt iekrāti 1,5 – 2,5 miljardi eiro.

- Pasaules pretpasākumiem atmežošanai nepieciešams atbalsts, kas pārsniedz veicināšanas programmu sniegto. Finansējums ir nepieciešams, lai uzlabotu pārvaldi un atrisinātu tehniskus jautājumus (tādus kā monitorings, izmantojot satelītu, un citas tehnoloģijas). Eiropas Kopienas un ES dalībvalstu palīdzība attīstībai var ieņemt svarīgu lomu šo problēmu risināšanā. Šī palīdzība var tikt sniegta esošo valstī pieņemto režīmu veidā vai arī ar starptautiskajiem vai daudzpusējiem režīmiem, kuri radīti šo mērķu sasniegšanai.
- Protams, šie publiskā finansējuma avoti jāpapildina ar privāto finansējumu.

5. ATMEŽOŠANA UNFCCC KONTEKSTĀ

Saistībā ar gaidāmo UNFCCC globālo nolīgumu laika periodam no 2013. līdz 2020. gadam ES būtu jātiecas nodibināt starptautiski atbalstītu veicināšanas programmu, lai samazinātu atmežošanu un meža degradāciju jaunattīstības valstīs.

Programmā varētu piedalīties visas jaunattīstības valstis, kuras ratificē gaidāmo nolīgumu, kuras spēj dot savu ieguldījumu globālā mērķa — emisiju samazināšanas — sasniegšanā, kas noteikts gaidāmajā starptautiskajā regulējumā par klimata pārmaiņām, un kuras tālab īsteno valsts mazināšanas pasākumus, lai samazinātu atmežošanas un meža degradācijas izraisītās emisijas.

Tiek piedāvāta divpakāpju pieeja:

- (1) izveidot Pasaules meža oglekļa mehānismu;
- (2) izmēģināt atmežošanas iekļaušanu oglekļa tirgos.

5.1. Īstermiņa pasākumi Pasaules meža oglekļa mehānisma izveidošana

ES mērķis būtu radīt iespēju jaunattīstības valstīm piedalīties globāli pieņemto emisijas samazināšanas mērķu sasniegšanā, veicot darbības, lai samazinātu atmežošanas un meža degradācijas izraisītās emisijas.

Ir jāizveido Pasaules meža oglekļa mehānisms (*GFCM*). Tā kā mehānisma institucionālais veidols un darba kārtība vēl jāizstrādā un šajā kontekstā jāņem vērā pašreizējie noteikumi, lai *GFCM* darbotos efektīvi, ir jāievēro šādi aspekti.

- Programmā varētu piedalīties jaunattīstības valstis, kuras ratificē topošo nolīgumu un apņemas veikt pasākumus, lai saskaņā ar minēto režīmu samazinātu atmežošanu;

- Mehānismam jākoncentrējas uz atmežošanas un meža degradācijas izraisītās emisijas mazināšanu. Ir jāatrod papildu veidi, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm saglabāt mežus un samazinātu emisiju pārvirzes risku starptautiskā līmenī.
- Mehānismam jāatbalsta rīcībspējas palielināšanas pasākumi jaunattīstības valstīs.
- Būtu nepieciešama mehānisma ieviešana visā valstī, iesaistot visu mežsaimniecības nozari, lai gūtu labumu no mehānisma finansējuma un lai samazinātu emisiju pārvirzes risku iekšzemē (lielās valstīs varētu būt lietderīgi ieviešanu organizēt reģionu līmenī, ņemot vērā reģionu atšķirības)
- Cik vien iespējams, būtu jāņem vērā nepieciešamība nodrošināt papildu labumus, piemēram, bioloģiskās daudzveidības aizsargāšanu un nabadzības izskaušanu. Ja šādus papildu labumus iespējams izvērtēt, potenciāli varētu novirzīt finansiālu atbalstu tām darbībām, kurām papildu labuma faktors ir visaugstākais. Konvencijas par bioloģisko daudzveidību struktūru darbs pie klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības jautājumiem būtu tieši jāiestrādā UNFCCC sarunās.
- Emisiju samazināšanas centienu rezultātu izvērtēšana, monitorings un uzskaitē jāveic valsts līmenī, veicinot samazinājumu neatkarīgu verifikāciju.
- Finansiālajam atbalstam, ko katrai valstij piešķir pasākumiem pret atmežošanu un meža degradāciju, jābūt **balstītam uz gūtajām sekmēm** un pārbaudītiem rezultātiem
- Jābūt pieejamām efektīvām meža pārvaldes struktūrām, un ir jāievēro to cilvēku tiesības, kuri ir atkarīgi no meža.
- Veidojot finansiālā atbalsta instrumentus saskaņā ar šo mehānismu, jāņem vērā vienotas, bet diferencētas atbildības princips.

5.2. Ilgtermiņa perspektīva — atmežošanas eksperimentāla iekļaušana oglekļa tirgos

Publiskais finansējums ir vispiemērotākais veids, kā veicināt vairākas būtiskas darbības – it īpaši rīcībspējas palielināšanu, tehnisko atbalstu meža pārvaldē un nepieciešamās tehniskās zinātniskās pilnveidošanu, lai pārraudzītu un izpildītu saistības. Publiskais finansējums ir arī visreālākais līdzeklis, ar ko stimulēt cīņu pret atmežošanu laika posmā no 2013. līdz 2020. gadam. Tomēr tas nav vienīgais mehānisms, ko varētu paredzēt šāda stimula sniegšanā, un ES būtu jābūt gatavai izpētīt iespējamo palīdzību, izmantojot labi izveidotos tirgus mehānismus.

Laika posmā no 2008. līdz 2012. gadam, ievērojot stingrus kvantitatīvus limitus, apmežošanas un mežu atjaunošanas aktivitātes var ieskaitīt valsts emisiju samazinājumos, un tās var izmantot Tīras attīstības mehānisma (TAM) kredītiem. Ievērojot pašreizējos limitus, šādai atzīšanai būtu jāturpinās arī pēc 2012. gada. Turklāt Komisija pārbaudīs atmežošanas kredītu atbilstību **valsts noteiktajam standartam**. Pirms mežu iekļaušanu oglekļa tirgū varētu uzskatīt par reālu iespēju, ir jāizpilda daži konkrēti priekšnoteikumi.

1. Ir jābūt starptautiskam nolīgumam, kas ietver vērienīgas termiņa vidusposma emisijas samazināšanas saistības. Tas būtu nepieciešams, lai radītu pietiekami augstu pieprasījumu pēc emisiju samazinājumiem, lai attīstītās valstis faktiski samazinātu emisijas, nevis tikai tās kompensētu ar oglekļa kredītiem.

2. Līdzīgi kā TAM apmežošanas un mežu atjaunošanas projektos samazinātās atmežošanas papildu ietekme uz oglekļa emisijām būtu pienācīgi jāpārbauda un neatkarīgi jāverificē.
3. Meža kredītu pastāvīgums un atbildība ir problēmas, kas jārisina. Šo iemeslu dēļ ir nepieciešams jauns nozaru tirgus mehānisms, lai izvairītos no pārvirzes problēmām un nodrošinātu rezultātu faktiskās atmežošanas izteiksmē.

Jautājums par meža kredītu iekļaušanu ES ETS būtu jāizskata tikai pēc tam, kad ir rūpīgi izvērtēta pieredze atmežošanas kredītu izmantošanā, lai izpildītu **valstu saistības**, un tikai laika posmā pēc 2020. gada.

Ja balstās tikai uz oglekļa vērtību, tad vērā ņemtu tikai meža kā oglekļa krātuves pakalpojumus, neievērojot citus nozīmīgus meža ekosistēmu pakalpojumus, kuru vērtība varētu būt krietni lielāka. Arī šī problēma būs jārisina.

6. SAGATAVOŠANAS DARBĪBAS

Lai Pasaules meža oglekļa mehānisms varētu sākt darboties 2013. gadā un lai pārbaudītu, cik lietderīga ir mežu iekļaušana oglekļa tirgū, būs nepieciešams intensīvs sagatavošanās darbs. Zināms skaits līdzekļu devēju jau darbojas šajā laukā. Ja mēs vēlamies aktīvi cīnīties pret atmežošanu, ES jābūt gatavai uzņemties iniciatīvu vairākās jomās. Tās ietver atbalstu jaunattīstības valstīm rīcības spējas palielināšanā, meža pārvaldes pilnveidošanā un zināšanu trūkuma novēršanā. ES varētu atbalstīt nesen uzsāktās iniciatīvas, kā, piemēram, *UN REDD* programmu¹⁸. Pasaules klimata pārmaiņu alianse izveidojusi attiecīgu pamatprogrammu, lai turpinātu risināt dialogu ar jaunattīstības valstīm par atmežošanu un radītu pamatu turpmākajiem pasākumiem, kas palīdzētu tālāk virzīt kolektīvos centienus cīņā ar atmežošanas problēmu

Efektīva politika ir balstīta uz augstas kvalitātes informācijas un monitoringa sistēmām. Īpaši, veicot meža degradācijas monitoringu, būs nepieciešami gan mērķtiecīgi centieni, gan pieņemtās definīcijas un kritēriji. Pieejai monitoringam jābūt konservatīvai, lai nodrošinātu, ka nenoteiktība neklūst par iemeslu emisiju samazinājumu pārspīlēšanai.

Tehnikas progress datu programmatūras, satelītu un sakaru tehnoloģiju jomā ir veicinājis meža monitoringam nepieciešamo rīku cenas krišanos un lielāku pieejamību. Tomēr atlikušajiem trūkumiem jāvelta vislielākā uzmanība. Ir jāpilnveido valstu rīcības spēja, lai izveidotu augstas kvalitātes valsts monitoringa un verificācijas sistēmas gūto rezultātu izvērtēšanai un atbilstības nodrošināšanai. Šīs problēmas risināšanā varētu izmantot ES iniciatīvas un metodoloģijas, kuras jau ieviesis Kopējais pētniecības centrs, vai citas programmas, piemēram, *Kopernikus*, Zemes novērošanas sistēmu globālais tīkls, un *Globālie apsvērumi par meža un zemes platības dinamiku*. Jāveicina arī reģionālo iniciatīvu, kā piemēram, *Observatoire des Forêts d'Afrique Centrale* veicināšana un ieviešana citos tropiskajos reģionos.

¹⁸ FAO, UNEP un UNDP kopēja iniciatīva, lai atbalstītu jaunattīstības valstis to sagatavošanās darbos turpmākajam REDD mehānismam.

Lai nodrošinātu procesa tālāku virzību, Komisija ir nodomājusi organizēt Kopenhāģenas sanāksmes sagatavošanās konferenci, kas dos iespēju apspriest Komisijas priekšlikumus, kā arī iesaistīs galvenās ieinteresētās personas un izstrādās atbilstošus papildu pasākumus.